

Inserati se sprejemajo in veljajo tristoletna vrsta:

3 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " " 2 "
15 " " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo

Naročnino prejema upravništvo administracije in ekspedicija na Starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna št. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

O reformi cerkvene glasbe.

I.

V katoliški cerkvi ločimo prav natanko roko božjo in roko človeško, ki ste delovali in še delate pri vstanovljenji in lepšanji te velikanske naprave božje. Kar je božjega, ostalo je od začetka do današnjega dne eno in isto, ni se zboljšalo in ne poslabšalo, ker božje delo ne more propasti. Človeško delo pa se je v teku časa jako spremenilo. Mnogokrat majhno in začetkom skor brez vsacega pomena povzdignilo se je, skrbno gojeno od sv. cerkve, do visokosti, kakoršne bi človek nikdar pričakoval ne bil, — pa propadlo je tudi iz te visočine v globoko brezno. Propasti pa je moglo in moralo samo tedaj, kadar se je človeško delovanje iztrgalo iz naročja sv. cerkve, kadar ni hotelo več pokorno biti svoji materi, misleč, da je že odraščan otrok ter da zamore hoditi svoja lastna pota.

Te splošne resnice merijo pred vsem na glasbo, kolikor ona služi cerkvenim namenom. Najela si je cerkev vse umetnije, da bi povelečevale njen kult in lepšale službo božjo; najpred pa si je bila izbrala glasbo, tako, da se mora reči: Glasba je prava hči sv. cerkve. — Stavbarska, kakor tudi slikarska in kiparska umetnija niso še zamogle posvetiti svojih moči cerkvi, ki se je morala tlačena in preganjana, skriti v katakombe: pa že so se razlegali po teh temnih prostorih veličastni glasovi cerkvenih pesmi in himen. In komaj se je nevesta Kristova povzdignila izpod zemlje s Konstantinom vred na cesarski prestol, bil je Ambrozij, bil je Gregorij Veliki,

ki sta z gorečo skrbjo gojila glasbo, da so njene melodije povelečevale službo božjo ter povzdigovala srca k tronu Najsvetejšega. — S tem je zaznamvano mesto in vrednost, ki ju ima glasba pri službi božji; glasba ni gospodovalka, marveč je služabnica v kultu, in prav s tem je jasno izrečen tudi njen cilj in konec: Služba božja ni zavoljo glasbe, temuč glasba je zavoljo službe božje.

Važnost te umetnije za povelečanje službe božje, njen mogočni vpliv na versko izobraževanje in s tem na нравnost ljudstva sploh, sprevidel je tudi Karol Veliki, in zgodovina nas uči, koliko skrb je nanjo obračal. In kjerkoli se je cerkev v poznejših časih širila in predno je poklicala druge umetnije v novopridobljene dežele, vsikdar je bila glasba prva, po kateri je skušala česčenju božjemu večo svečanost pridobiti. Do najlepšega cveta dospela je pa cerkvena glasba v 16. stoletji. Toda odslej jela je propadati, in naše stoletje mora sramovaje se spoznati, da je cerkvena glasba posvetna in razdivjana. Dandanes glasovi niso več sredstvo, da bi vekšali veličastvo sv. daritve in povzdigovali duha človeškega proti nebesom, marveč so si najprej samosvrha; poslušavec današnje cerkvene glasbe pozabi nehoté presvete skrivnosti, ki se godi na altarji, in namesto pobožnosti prilazi se čutilo nasitene sladnosti v njegovo srce. Ne rečem, da je povsod in vedno takó; toda navadno je, in kar je boljšega, je le izjema.

Nihče ne more tajiti, da se nahaja v naših časih glasba tolaživna in strastna, čista

in nasladna, krepivna in mehkužna, nebeška in vražja in — le očitno spoznajmo! — нравna in jako nenravna cerkvena glasba. Cerkev pak je priprostemu človeku odgojilnica. Ako v gledišči slabo godejo, ni mi treba vanj hoditi in lahko ostanem doma. Če je pa cerkvena glasba trivialna in malopridna, sem moralno primoran, poslušati jo, ker me katolika veže zapoved v cerkev hoditi. In kakor zamore dobra cerkvena glasba povzdigniti človeka do dobrih misel in svetih čutil, tako ga more in mora trivialna in malovredna cerkvena glasba potlačiti v trivialnost in malovrednost. Kajti — to je moj dokaz: Glasba ima svoj jezik; da, še več, glasba sama na sebi je jezik više potencije. Ona govori k srcu. Ako je torej glasba nasladna, malovredna in nenravna, povzročuje tudi enake nasledke, kakoršne ima nasladni, malovredni in nenravni govor; in še hujše zavoljo lastnosti svoje, da sega v globočino človeškega srca. Ona je tudi nevarniša, kajti pri malovrednem govoru zavem se v trenutku njegove spridljivosti, in studi se mi. Malovredna glasba pa se kaže od nog do glave zavito in našemljeno, in zarad tega je ne morem koj spoznati. Kakošen razloček pa je v nasledkih, in kaj je boljše, če povzijem strup vedoma ali nevedoma? — Nihče naj ne ugovarja: „Saj je vendar mnogo ljudi, ki jih povzdiguje navadna cerkvena glasba ter vleče k pobožnosti!“ — Če so ljudje pri trivialni in slabi cerkveni glasbi pobožni, — so pobožni ukiub cerkveni glasbi in ne zavoljo nje, kakor se tudi nahajajo ljudje, ki ohranijo svoje srce čisto ukiub mnogim nevarnostim in hudim skušnjavam.

Turk je hud, njegova, mat' še huji.

Pes. nar.

Prvo, na kar se moramo ozirati pri opisovanji kakega ljudstva, je gotovo vera, kajti ona sega najglobokeje v narod, ona je njegova prva voditeljica. Važna je tudi državna vstava, posebno za zunanje življenje; ravno tako ima pomembo kraj, kjer, in čas, v katerem narod živi in deluje. Ker Turki, Slovencem v povestnici in narodnih pesmih še vedno hudi Turki, na vzhodu sedaj spet ropočejo, naj jih tudi jaz po onih točkah opišem ob kratkem, kakor se nam kažejo v zgodovini srednjega veka, pa tudi še pozneje.

Turek je mohamedanec. Mohamed je učil vero v enega Boga; ali njegov Bog je ves drugi kakor krščanski. Allah je neomejen, neusmiljen gospod, človek je njegov sužnik. Moslem in nima onega otročjega zaupanja, one ljubezni do Boga, kakor kristjan; on se ga boji kot strašnega zapovednika. V koranu je božje razodetje: koran je torej zakonik v verskih, pa tudi v drugih rečeh. Lahko je nmreti, da je pravoverni Turek na tanko spol-

noval vse, kar se mu je od te strani velevalo. Koran pa zapoveduje vedno vojsko proti krivovercem, dokler ne bode ves svet pod Islamom. Vojska je dolžnost Turkova: to je tudi strogo spolnoval, in to tem bolj, ker so padlega v boji čakala najlepša nebesa, kakor jih je mogla le živa domišljija jutrovska naslikati. — Neusmiljenost ni prepovedana, da, zapovedana je. Iz mnogoženstva, ktero dovoljuje koran, izvira nemarna, divjaška izreja moslemskih otrok.

Posebno znamenit pa je fatalizem, t. j. nauk, da je človeku vse, kar se mu prigodi, vsojeno ali namenjeno. Turški fanatizem izvira iz fatalizma — je premagoval vojske, fanatizem je vnel divjake za boj, gonil jih v največe nevarnosti. Koran tudi uči ničevost življenja, torej je razumno, da so ga Turki v boljih časih svoje vere radi popuščali, kader je velevala postava.

Vstava je strogo samovladna, samosilna. Sultan je gospod življenja in posestva svojega podložnika: njega pa ne vežejo nobene postave, od njega pride vse dobro. Plemstva ni pri Turkih; človek je to, kar se samega sebe na-

redi: to je gotovo velik vzrok hrabrosti mladih slavohlepnežev. Posestvo in oseba zmaganih je lastnija zmagovalčeva, ki je tako kruto ravnal z nesrečnim trpinom, djaurom, kakor se res komaj s psi ravná. Huda je bila osoda uboge raje.

Lepe dežele, ktere so si priborili, so jih omehkužile v kratkem, in to še bolj, ker sami ne delajo, in niso nikdar delali. — O vplivu časa ne moremo posebno govoriti, ker ni noben drug narod prijateljsko ž njimi občeval, sicer pa ostane divjak vedno divjak.

Odkar je prišel Turčin iz planin turkistavskih, vedno je obdržal svojo divjaško naravo. Posamezni čini nekake plemenitosti njihovega značaja, ki se kaj pa da tudi najdejo, ne pridejo v poštev. Napredka ne zapazimo velikega, ali bolje nobenega. Čemu tudi napredovati, čemu delati, saj mu dela sužnik, in gospod naj samo vživa. Nekdaj najlepše, najrodovitnejše dežele, v južnovzhodnej Evropi, v Afriki, malej Aziji — postale so pustinje, in še to, kar izvabi pridna roka kristijanova tlam, še to potepta konjsko kopito. Ob času največe moči, kakor za Sulejmana II., ne za-

Res, trivialno in malovredno zamore se srcu prisiliti, pa nikogar, prav nikogar ni v stanu v resnici spodbuditi, t. j. povzdigniti k Bogu. Cerkvena glasba spada k službi božji; Bogu pa se gotovo jako slabo služi s trivialnostjo in malovrednostjo. Ako bi cerkvena glasba imela pravico, trivialna biti, zakaj bi enake pravice ne smeli imeti tudi poslušalci njeni? — Ako sme glasba pri liturgičnih obredih motiti zbranega molilca, ako je privoljeno pevcem, ki so v soboto zvečer pod oknom peli „Tobe kličejo solzice“, v nedeljo pri blagoslovu po istem napevu peti „Tantum ergo“; ako se vabijo turške godbe k procesijam in cerkvenim darovanjem, da razgrajajo v pričo sv. Rešnjega Telesa, enako kakor pri „capfenstrajhu“ s „Höher Peter!“ „An der schönen blauen Donau“ in drugimi „gassenhauerji“; za žive duš — kdo ima potem še pravico pritoževati se, da se vse ceremonije katoliške liturgije proglašajo za golo zunanjo komedijo?!

Morda kdo poreče: No, vi strokovnjaki in organisti! če je cerkvena glasba tako imenitna in če je brez malo izjemkov v tako slabem stanu, zakaj je ne zboljšate? — Na to odgovorim dvoje: 1. ni vsakdo strokovnjak v pravi cerkveni glasbi, ki se tacega šteje, in ko bi ga tudi morda kak časnik „umetnika“ po svetu raztrobil; 2. je zmeta, da zamorejo le strokovnjaki — če tudi v resnici — cerkveno glasbo zboljšati. Mora li mar, da vojna v bitvi zmaga, vsak vojak vojvoda ali vsaj častnik biti? — In prav to bilo je doslej zlo, da so se pravi, resnični strokovnjaki, ki se z besedo ali djansko poganjajo za reformo cerkvene glasbe v nemar puščali ter njih moči zame-tovale. Le skupno delovanje zamore kaj velicega učiniti; kajti vsakdo, zvedenec ali nezvedenec, zamore mnogo storiti za cerkveno glasbo.

Kaj naj se torej zgodi, česa je nam treba in kaj hočemo? — Najprej naj se odstrani vse trivialno in malovredno blago, kakoršnega imamo na kupe, iz cerkvene glasbe. To je bila menda tudi splošna misel pri letošnjih pastirskih konferencijah, splošna tudi želja, naj se izberejo iz legije naših „cerkvenih“ pesem one, iz katerih hlidi pravi cerkveni duh. Da, prav s tem moramo pričeti reformo, da bomo bolj obračali svojo pozornost in ljubezen na ta oddelek cerkvenega življenja, s

tem, da se ga bomo bolj učili, kot doslej. Zato je pa potreba, da se zberejo, enako kakor po drugih škofijah, in zlasti na Nemškem posamezne moči v društvo, čegar namen najbode, zbegano našo cerkveno glasbo s pomočjo visokočastitega knezoškofijstva na pravo pot nazaj pripeljati, ter na to delati, da se dotične cerkvene postave izvršujejo in s tem uresniči reforma cerkvene glasbe. — O vstanovi in osnovi tega društva — društva sv. Cecilije, čegar pravila so že izdelana in sl. vladi v potrjenje predložene, v kratkem kaj več.

Država izvor vsega prava.

Skoro najnevarnejši stavek, ktere ga uči moderni državni absolutizem, je oni, kojega je zavrgel Pij IX v svojem silabu od leta 1864 pod številko 30, ki se glasi: „Država, ko izvor i studenec vseh pravic, ima nekako neomejeno pravo.“ Ta stavek natanko izražuje brezbožno podlago sedanje države; on kaže najbolj odkrito vsemogočnost državnino; on opravičuje vsako krivico, katero si dovoli država, bodisi cerkvi, ali kakim drugim prostim družbi, bodisi posamnemu državljanu nasproti. Poglejmo si malo natančneje to reč! Država ima neomejeno pravo. Kaj pa je to pravo? Če ti kdo hoče vzeti kaj tvoje lastnine, braniš jo s tem, da praviš, da imaš pravico do nje. A ne samo do lastnine imaš pravico, ampak tudi do drugih reči, do življenja, zdravja, duševnih in telesnih zmognosti itd. Kaj je toraj pravica, pravo? Pravica je zmožnost, da smeš kaj storiti ali da smeš zahtevati, da ti kdo drug kaj stori. To je le umna definicija; sicer pa razume vsakdo že po notranjem čutu, kaj je v obče pravica ali njeno nasprotje — krivica. Od kod toraj izvira vsaka pravica? Materijalizem odgovori: „od države“, mi trdimo: „od Boga.“

V zadnjem sestavku omenili smo sestavok, ktera sta znašla Hobbes in Rousseau. „Človek je, da bi si rešil bitje, združil se z medsebojno pogodbo in je svoje pravo (dozdaj imel je vsak posamni pravo za vse) odstopil družbi in ta družba je država; država ima torej vse pravice posamnih in posamni nima prav za prav nobene pravice, ali k večjemu tiste, ktere mu da država, „država je vir vsega prava“ učil je Hobbes in v sklepu vjemal se z Rousseau-om, kajti tudi pri njem je posamni prodal

svoje pravice državi in tako je tudi njemu država studenec vsakoršne pravice. Oba vjemata se v tem; razloček je le, da ima Hobbes za državno veljavo, ki predstavlja vir vseh práv, kralja, Rousseau pa ljudsko voljo.

Po drugi poti pride do istega sklepa Hegelov panteizem; Bog, ki ni oseben, ki je „vse v vsem“, razvija se in prijemlje različne oblike; človek sam je tudi del Boga, ali, ker se ne more deliti, Bog; a človek ne ostane, je reprezentant božji le za malo časa; zato je prava oblika božjega razvitka stalna država; ona je „prezentni Bog“, ona „oblika razodenja božjega“, z besedo: ona je Bog. Zato požre vse manje družbe, v sebi zedini vse njihove pravice in pravice posamnega, časnega Boga, človeka; ona je tako „resničnost vsega prava“ ali da povemo po domače, ona je vir vseh pravic.

Materijalistična država prisvojila si je oba uka v sklepu; kakor sostav sam, tudi ona ni vednostna, ona ne izvira iz uma in narave, ampak iz mesa in materije. Nji je vse pravo premenljivo, človeško; menja se s časom, obrazi se različno v različnih državah. Ona pozna le gmotne moči in te od prava ničesar ne vedo; a beseda je enkrat obstoječa, toraj „pravo izvira od države“ pa je!; natančneje dokazov ne bo treba.

Tako razvil se je uk od države, ki tako še le prav za prav postane vsemogočna; ona ne pozna prava nad seboj, ne v sebi, ne pod seboj; nje ne omejuje nobena pravica, kar hoče — stori. Tedaj, kaj nameruje ta nauk, nam je znano: Bogu hoče nasproti postaviti sebe samo s tem, da si božje lastnosti prilastuje. Če le nekatere posledice, ki se naravno snujejo iz tega uka, prevdarimo, morali se bomo vstrašiti; plašno umaknili se bomo uku, iz ktere ga se izpeljujejo tako nevarni, človeški prostosti in vrednosti tako nasprotni nasledki.

Ako sprejmemo nauk, da je država vir vsega prava, moramo priznati tudi izpeljavi: le tisto je pravo, kar prizna država za pravo, in kar država stori, je vse pravo. Tako malo besed in ob vso veljavo je vera, cerkev, stan, družina, državljan, če se poljubi državi. Gotovo bi ga imel še tako prosti kmet za neumnega, kateri bi trdil, da nima prav, ako si varuje življenje, brani premoženje itd. In vendar to uči moderni uk. Ti

pazimo pri njih ne rudokopstva, ne kupčije, ne obrtnije. Boj in vživanje — to je Turkovo delo.

To je površen obris turškega značaja, kakor ga nam predočuje povestnica (F. Weiss. III. B.) od 14.—17. veka, od časa turške slave, cveta njihove moči. Oglejmo si ga še natančneje; bolj posamezne čine prevdarimo, v kterih se kaže človek, pa tudi narod popolnoma. Sledimo jim iz male Azije v Evropo, na Kosovo, pred Carigrad, na Ogersko, pred Dunaj; pa tudi naša mila domovina nam bode pričala s krvavimi tli, z razdjanimi mesti, trgi, vasmí, — z ugrabljenimi sinovi in hčeramí, z oskrunjenimi cerkvami — o krutosti Turkov.

Oglejmo si turško bojišče po dobljeni zmagi. Vojskovodja sovražni je vjet. Ne veseli se dolgo življenja: pade mu glava, potem ko je muke prestal, ki si jih more zmisliti le zverinska hudobija, potem ko je gledal muke svojih založenih vojakov, posmeh in zasramovanje druhalí. Njegovo glavo nataknejo na kol in na njegovo truplo — o groza, padejo zmage pijani divjaki, ga razmesarijo, izlečejo čeva, si jih ovijejo okolo pasu, in hajdi na ples, kot bi makove rezal, ušesa njivova devajo v sode

— ljub dar padišahu — in na potokih krvi se napaja prerokovo ljudstvo.

Podajmo se za njimi v dobljeno mesto. „Protí nebranečej se množici divja zmagovalec po zverinsko, svete reči razbija, križ podira, ali pa vojaško pokrivalo nanj deva, češ: Glejte, to je Bog kristijanov! Može vežejo z uzdami, žene s pajčolani: moritev, plenjenje trpi brez konca“ (Weiss. III. p. 1018.) Ali to ni bil najhujši prizor, zgodovina jih pozna mnogo več in tudi strašnejih. Pa pero bi omagalo in roka bi se ustavila — hoteča naslikati ta dejanja, žalibog človeška. Naj vzamem še našo domačo zgodovino na pomoč! Menim, da bode dosti to, kar je povedano, in če še na Janičare opomnim. Vzrejeni za boj, rop, morijo, so tudi v življenji delali učiteljem čast. Morebiti lahko rečemo, da so Turki v Evropi prelili največ krvi.

Kakor ljut kot zmagovalec, tako boječ, malosrčen je premagan. Turek umre, kader mora: one svete navdušenosti, ki žene domoljuba položiti življenje na domovine darilnik, — tega Moslemin ne pozna. — Nahajamo li pri njih druge dobre lastnosti: zvestobo? —

Rimljanom je bila „Punica fides — nulla fides“; nič manj bi to ne veljalo o Turkih. Kedaj so držali dano besedo obleganím, da smejo nepoškodovani oditi? Zgodovina zanje te pohvale ne pozná. So li morebiti bili velikodušni, so občudovali hrabrost pri sovražniku, kakor mnogi drugi divji narodi, n. pr. stari Peržani? Kol padlega junaka glavi, in pa osoljenje, to je bila čast hrabrosti!

„Vendar mogoče, da povišujejo krutega vojščaka lepe domače, družinske lastnosti — bi utegnil kdo prašati: očetje skrbé marljivo za deco, sinovi za roditelje, gostoljubni so, — pridni poljedelci.“ — Nič tega! Turek na vojski razsaja, doma je pa len, slasten, čmeren, neustrežljiv, — in kar je drugih takih zalih lastnosti. Vživanje, to mu je prvo. Zaradi tega vidimo v vsch deželah, ktere so posedli Turki, hiter prepád. Kaj so dosegli v umetnijah, v znanostih? Naj nam pokažejo njihove velikanske napredke oni zagrizenci, ki hočejo vedeti, da so Turki bolj „kulturfähig“ kakor — Slovani. Pravoveda je res še do čuda teoretično razvita; ali, če ima življenje, je drugo prašanje. Ubogi, teptani kristjan je moral de-

imaš pravico do svojega blaga, pa le potem, če temu pritrdi država. Ona preiskuje vse pravice, zametuje, ktere ji ne vgapajo, potrjuje, ktere ji služijo, in se ne meni za njihovo še toliko starost in pravičnost. Vsaj so pravične le potem, če jih ona razglasi za take. Od tod prihajajo obilne sponse, s kterimi hoče si podvreči sveto cerkev, tako zvani „jus circa sancta“ potem „appellatio ab abusu“, „Placetum regium“, razdelitev cerkvenih služb in tako mnogo drugih krivic, ktere bom razkladal obširneje pozneje. Cerkev sklicuje se na svoje pravice, ktere ji je dal njen božji ustanovitelj sam, a država prihranjuje si potrjenje in nadzorovanje teh pravic; ker ji pa ne vgapajo nasprotujoče njeni vsemogočnosti, jih po moči zatira. — Vse pa, kar stori država, je pravo, kajti njeno pravo je neomejeno. Še huji kaže se do slednost modernega državnštva iz te posledice, kakor iz zgornje. Vsaj vendar tako očito, tako jasno nasprotuje človeški prostosti in vrednosti.

(Konec sledi.)

Politični pregled.

V Ljubljani, 13. decembra.

Avstrijske dežele.

O avstrijsko-ogerski pogodbi, zlasti o zadevah bankinih se ministerstvu še zdaj niste porazumeli. Ogerski minister Tisza in državni denarni minister Hofman sta bila v petek zarad tega neki poklicana k cesarju. Nekteri priporočajo, da naj se reč reši po regnikolarnih deputacijah. Madjari se hočejo žalostnega notranjega stanja v Cisli poslužiti, ter zahtevati novih polajsanj, kar pa nikakor ne more biti.

V državnem zboru nadaljujejo obravnavo državnega proračuna. Tudi je minister Stremajer 11. t. m. odgovoril na več interpelacij zadevajočih olomuške korarije in slovanske šole na Moravskem, rekši, da čas za vstanovo takih šol ni vgođen, zamenja učnega jezika nemškega s českim pa nepotrebna.

Vnanje države.

Rusija, pravijo, namerava en oddelek svoje vojne poslati v Srbijo, druge pa zbrati pri iztoku Donave ter se z njimi ob Donavi dalje pomikati. Rumunska vojna bi se podala v kraje ob Karpatih, kamor bi Rusi ne prišli. Turki pa nameravajo nekaj drugega ter hočejo vnanje države prositi, da bi se Rumun-

lati, da se je veselil v divjem razkošji gospod Turek.

Tako ljudstvo si je podjarmilo lepe dežele ob Balkanu, nikakor vredno, da bi ga primérjali s španjskimi, pridnimi Mavri. — Tak je bil Turek nekdanj, in da bolji ni sedaj, je pokazal najnoveji čas. Kaj hočemo govoriti o ženstvu? Narodna naša pesem ga je kratko, a neprekosljivo označila: „Turk je hud, njegova mat' še huji“. Sicer nimajo mnogo veljave ženske: one služijo možem, — ali kjer jo imajo, tam jo grozovito razodevajo.

To bi bil kratek obris turškega značaja, vedidel posnet iz zgodovine junaške dobe tega ljudstva. Tak obris nam podaja povsem tudi narodna pesem, ki je imela v trdih bojih Slovencev s Turki dovolj snovi, vstvarjati neprecenljive spominke hrabrosti slovenski. Ti bodo pričali o Turkih, če tudi nam sovražna načela hoté olepšati to temno stran človeštva. — Da, Turk je hud, njegova mat' še huji.

Črnogorski.

ška sklicala za nevtralnno deželo, ktero naj bi avstrijska vojna zasedla. Rusi bi morali potem Turčijo prijeti v Aziji, kjer bi se jim pa Turki veliko laglje v bran postavili ter jih prijeli od dveh strani. Strašansko morajo biti bedakasti, če mislijo, da bo Avstrija pričela vojsko z Rusijo samo zarad tega, da bode Turkom branila hrbet.

Na Francoskem ministerske krize še sedaj ni konec. Levičniki, ki imajo v zbornici večino, zahtevajo, da se mora ministerstvo sestaviti iz njihovih ljudi, ter žugajo, da ne bodo dovolili davkov, dokler se njihova želja ne spolni. Mac-Mahonu pa se že dosedanja ministra te stranke dozdevata nepotrebna. Če levičniki ne bodo odjenjali, se utegne zgoditi, da se bode narodna skupščina razpustila.

Izvirni dopisi.

Iz Trsta, 11. decembra. Volitve v okolici so se včeraj bolje obnesle, kakor smo se nadejali, ker se je magistratova stranka tako pripravljala in novce trosila, da smo mislili, konec bo okolice. Tudi naši rodoljubje, kolikor jih je bilo, niso rok križem držali, tekal so sem ter tje ter samo s pošteno besedo agitirali. Slovenci smo povsod revni, ne obetamo zlatih gradov, ker znamo, da jih ne moremo dati, imamo pa vedno brezznačajne ljudi in lastne rojake mej seboj, kteri so se dali od lahonov podkupiti. Posebno je bilo to v I. okraju, kjer je volilcem nasprotnik obetal vse reči, in tudi denarja v žepu ni držal. Volitev je bila v mestu pri sv. Jakopu nasprotni so agitirali in lovili omamljene okoličane po ulicah, imeli so na razpolaganje omnibuse in fiakerje, magistratovi beriči lovili so ljudi po cesti in jih spremljevali do šole, kjer se je volitev vršila. Nekteri Skedenci so tudi agitirali za nasprotnika, in prvi, ki je to sramotno delo celemu komunu opravljal, bil je neki Š... ki se je prej takega narodnjaka kazal, da smo mislili, da bode namesto Černajeva v Srbijo potegnili; ali za malo vina od nasprotnika plačanega prodal je narodnost.

Ne le v I., ampak tudi v drugih petih okrajih je bil hud volilen boj, ker so magistratovci, kterim so bili na čelu njihovi okrajni glavarji, postavili svoje kandidate, ter vsakega, kateri je le količkaj odvisen od njih, tako obvezali, da je moral za nasprotnika delati; posebno so lovili volilce po vaseh in pridobili skoraj vso z malim izjemkom. Na Proseku, kjer je bil Nabergoj izvoljen, šlo je trdo, nasprotni kandidat neki Košuta iz sv. Križa, akoravno nepoznan človek, imel je vse Križane na svoji strani, in celo take, ki mu niso nikdar posebno zaupali. Križani so tedaj potrdili svoje renegatstvo, kakor jih je včasih „Edinost“ prala, da so največji renegati cele okolice, pa tudi naj manj omikani; rodojubilja pri njih ni najti. Z eno besedo, celi magistratov aparat je delal, trgal plakate od „Edinosti“ nabite raz zida, agitiral noč in dan, ali vendar smo zmagali in politično društvo „Edinost“ skazalo se je, akoravno ni močno, kot prava bramba proti naskoku nasprotnikov in progresistov. Porabilo je vsa postavna in poštena sredstva in potrosilo mnogo denarjev za tiskovino. Tržaški Slovenci se pa ne zmenijo za kaj takega, še manj pa, da bi premožni, kterih število je veliko, le en sold pripomogli; to niso Slovenci, ampak borzijauci.

Izid volitev pa je ta le: V I. okraju dobil je dr. vitez Lozer 92 glasov, nasprotnik

pa 119; v II. okraju: Nadlišek 141, nasprotnik 24 glasov; v III. okraju: Vatovec, kmet, 30 glasov, nasprotnik 6; 36 listov so zavrgli zarad nepravilne pisave; v IV. okraju dr. vitez Lozer 40, nasprotni kandidat pa 26 glasov; v V. okraju Burgstaller 131, nasprotnik 1 glas; v VI. okraju Nabergoj 116 glasov, nasprotnik 108.

Lozer je bil zato v dveh okrajih voljen, ker je bilo njemu najbolj mogoče v I. okraju zmagati, in ga nasprotnikom oteti. Da je pa v IV. okraju kandidiral in zmagal, naredilo je politično društvo zato, da te izvrstne moči ni zgubilo, ker se je v I. okraju dvomilo o zmagi. V III. okraju „Edinost“ ni postavila kandidata, ker je tam podpredsednik, g. Nadlišek, nekako brez sklepa sam postavil kandidata; zato se pa društvo za oni okraj ni hotelo vtikati.

Veliko skušenj v sedanjih volitvah ima vsa okolica; zdaj smo se naučili silo veliko; zdaj poznamo spletke in sredstva, ki se jih je posluževala nasprotna stranka. Delajmo tedaj tri leta in pripravljajmo se; oklenimo se političnega društva „Edinost“, in okolica ostane, kakor je nekdanj bila.

V I. okraju nameravajo volilci zarad nepostavnosti proti volitvi protestirati.

Iz Trsta, 11. decembra. (Volitve.) Izid volitev za tržaški mestni in deželni zbor je prav žalosten; zmerna ali konservativna stranka je propala tako, da si poprej nihče ni mislil kaj takega. Le v tretjem razredu je spravila v zbor šest svojih kandidatov in v prvem enega, tedaj skupaj 7 svetovalcev, med tem ko je bilo Progresovcev izvoljenih 36 in 5 takih, ki so bili od obeh strank priporočeni. Znamenito je to, da je v tretjem razredu propalo vseh šest judovskih kandidatov obeh strank; je-li se to zgodilo nalašč ali le slučajno, to mi ni znano. Kakor sem omenil vže v zadnjem dopisu, kriv je tudi meščanski odbor propada svoje stranke, ker je postavil nekatere neznane ali celó neprijljubljene osebe med kandidate, med tem ko je Progresov odbor navetoval najodličnejše svoje privržence. Najbolj krivo gotovo je agitovanje progresistov, ali rudečkarjev, kakor jim tukaj pravijo, kteri so sedaj zmage pijani.

Včeraj so bile volitve v okolici in tudi tukaj ni šlo prav po sreči. V vseh šestih okrajih je bila huda volilna borba, ker za vsak okraj so postavili lahoni svojega kandidata. Česar smo se bali in kar sem v zadnjem dopisu izrekel, zgodilo se je: v enem okraju, namreč v prvem, zmagal je naš nasprotnik dr. Juri vit. Strudhoff, protestant in kakor se govori, bivši geribaldovec, z majhno večino proti narodnemu kandidatu dr. Iv. Lozerju. V vseh drugih okrajih so zmagali narodni kandidati, ktere je polit. društvo „Edinost“ postavilo in sicer: v drugem Štefan Nadlišek, v tretjem Ivan M. Vatovec, v četrtem dr. Ivan vitez Lozer, v petem Jožef Burgstaller in v šestem Ivan Nabergoj. Le v šestem okraju je narodni kandidat zmagal z majhno, drugod pa z ogromnino večino glasov, v petem okraju skoro enoglasno, ker nasprotnik je dobil le en veljaven glas. Lahonske agitacije so bile povsod strašanske; magistrat ni le pod roko po svojih „okrajnih glavarjih“, temuč celó očitno agitoval, za kar mu menda društvo „Edinost“ napové tožbo. Najbolj zagrizeni lahoni so dali po okrajih nabiti slovenske plakate v prid svojim kandidatom; govori se, da so delali tudi z denarji. Zlasti v prvem okraju, v kterem je mnogo Lahov volilcev in je zato tudi narodni kandidat propal,

godile so se očitne nepostavnosti: v fiakarjih in v omnibusih so volilce vozili na voliše. Zato slišim, da bode mnogo volilcev tistega okraja vložilo protest zoper volitev. — Za tretji okraj je bilo društvo postavilo za kandidata Gust. Sterle-ta, kateri bi bil v zboru prav dobra moč; ker pa se je potem na skrivnem zoper njega agitovalo od neke strani, odpovedal se je rodoljubni gospod kandidaturi, da ne bi zmagal nasprotnik. Škoda za vrlega moža, in čast njemu za pošteno postopanje. Menim, da se že sedaj kesajo tisti, ki so zoper njega delali; sicer tudi izvoljenec onega okraja je pošten kmečki posestnik. — Rudečkarji imajo zdaj v novem zboru dve tretjini večine in bodo lahko gospodovali po svoji volji. Žalostno!

Iz Belgrada ima „Obzor“ 2. t. m. dopis, v katerem se jako resno pripoveduje, da če Srbija z Rusijo in morda še s katerimi državami v kratkem pričeti boj s Turkom na smrt ali na život, da dosedanji boji Srbijo stanejo do 22.000 ljudi, in v njem tudi tale prigodljivi: „60 Bulgarov, ktere je pripravila avstrijska, je peljaje se na parobrodu poleg Beligrada poskakalo s parobroda, ter ubežalo v mesto. Kapetan zahteva, da se ljudje vrnejo, naša vlada pa jih noče — izdati. V tem trenutku, kedar vam pišem te vrstice, traja hrup še na bregu savskem. Kapetan ladije pravi, da ne ide dalje, dokler se Bulgari ne izdajo. No, čakati mora tega in čakati še dosta. Bulgari so po njih želji vmeščeni v kosarni, kjer se nahajajo tudi drugi naši dobrovoljci. Kaj pač hoče reči sedaj o Srbiji peštanska softa?“ „P. Ll.“ pa o tej reči piše nekoliko drugače. 59 bulgarskih delavcev, pravi, je prišlo iz Črnogore, kjer se jim ni ravno dobro godilo. Prestopili so tedaj na zemljo dalmatinsko, od koder so jih spravili v Trst, da bi se od ondod čez Hrvatsko in po Donavi vrnili v domovino svojo. C. k. policijski komisar jih je spremljal. Pred Belgradom pa je prišlo na ladijo 26 srbskih policajev, ki so oprostili Bulgare, kateri niso vedeli, kaj da se z njimi godi. Kapetan in policijski komisar sta krepko oporekala in iz Zemuna sta se jima na pomoč poslale dve ladiji (monitorja).

Domače novice.

V Ljubljani, 14. decembra.

(Seje mestnega odbora) 12. t. m. se je z županom vdeležilo 23 odbornikov. Na interpelacije obljubi župan odgovoriti prihodnjič in prosi, da naj se tudi danes ne stavi nobena interpelacija, da bode dnevni red prej rešen. Prestopivši na dnevni red se I. za siromaški zaklad dohodkov stavi v proračun 13.669 gld., stroškov pa 18.163 gld., tedaj bode primanjkovalo 4494 gld., ki jih bode treba doplačati iz mestnega zaklada. II. K proračunu mestne blagajnice se oglasi g. Potočnik, in graja, da finančni odsek ni svojih predlogov stavil v načrt, ki se je odbornikom dal v roke. Tudi povdarja važnost proračuna, ker bode primanjkovalo po proračunu skoraj 39.000 gld. Potrudil se je in pregledal vse račune od l. 1869 naprej, ter je zapazil, da so se stroški za davke, vradnike, kancelije, zdravstvene zadeve, nova poslopja in vojaštvo v 6 letih pomnožili za 32.807 gld., in ima mesto že okoli 100.000 gld. dolga, čegar obresti težko plačuje, ki se bode pa zopet zdatno pomnožil. Župan odgovori, da se bo prihodnjič želja g. Potočnika spolnovala, poročevalec dr. Supan pa omenja, da stroški so se pomnožili, ker

se priklade v Ljubljani niso povikšale, kakor v drugih mestih, pač pa so stroški za šole silno narastli. Dolg se je naredil že l. 1867, sicer pa se je število vradnikov zmanjšalo. Pri obravnavi posameznih dohodkov k pristojbinam omenja g. Potočnik, da se je stanovinski krajcar (Zinskreuzer) v 2 letih zmanjšal za 5%, dohodki pri mestni tehtnici pa celo za 29%. Prvo kaže, da je prebivalstvo čedalje bolj ubožno, drugo pa, da peša tudi kupčija. G. poročevalec omenja, da prvo ni po vsem resnično, dohodki pri mestni tehtnici pa so se zmanjšali še celo za 40%. — Pri taksah omenja g. Regali, da so takse pri meščanih previsoke, za pse pa so prenizke, ter naj se pri psih, ki niso neobhodno potrebni, povikšajo od 2 na 5 gld. G. Horak ga podpira, poročevalec omenja, da vsled deželne postave se zamorejo povikšati le na 4 gld. Navset g. Regalija pride pri prihodnji seji v obravnavo. Pri točki odškodovanja omenja g. Potočnik, da naj se preiskuje, če bi ne bilo potrebno, ker se je vse podražilo, da bi država od cast, ki jih namesto nje oskrbuje mesto, nekoliko več odškodovanja plačala. G. Horak podpira predlog in omenja, da bi mesto oskrbovalo tudi druge državne ceste proti primernemu odškodovanju, da bi ne bil n. pr. Šentjakovski trg nasut s tako debelim kamenjem. Predlog g. Potočnika se podpira. Pri dohodkih od mestnih hiš g. Regali želi zvedeti, koliko se od te ali te hiše dobiva stanovnine, ker se mu dohodki zde premajhni. Dr. Schreitemu oporeka in stavi predlog, da naj se magistratu priporoči, v pretres vzeti, če bi ne bilo primerno povikšati stanovnino, ki se pri glasovanju tudi sprejme.

Pri grajščini Tivolski g. Regali želi, da se dohodki povikšajo, g. Kaltenegger pa priporoča, naj se tudi ta reč izroči magistratnemu odseku s prejšnjimi vred v pretres, kar se tudi zgodi. — Pri odškodovanju za vkvartiranje vojakov omenja g. Potočnik, da so se ti stroški od l. 1869 do 1876 od 2579 gld. pomnožili na 8308 gold. Sicer se je mesto že obrnilo do vojnega ministerstva s prošnjo, da bi se Ljubljana stavila v višji red glede omenjenega odškodovanja; ker se ta prošnja še ni rešila, stavi predlog, da naj se ta prošnja še enkrat ponovi, ker mesto pri vednem primanjkljaju ne more toliko stroškov imeti za vojake. G. Horak podpira predlog in omenja, da naj se poveljništva vojaška dogovoré z lastniki kasarn, ki bodo bolj ceno vojakov sprejemali v kasarne, kadar so prazne, kakor da jih razdele po mestu proti visoki stanovnini. G. župan obljubi, da se bo prošnja do ministerstva gotovo rešila do spomladi, vendar hoče reč po deželni vladi pospešiti. Pri glasovanju se sprejme vsi redni dohodki z 123.444 gld., izvanredni pa s 6329 gl., tedaj skupaj 129.773 gl. (Konec sledi.)

(Antonija Göstl, rojena Fellner) vdova c. k. računskega oficijala, mati poštnega oficijala in Souvanovega zeta Göstlna in sestra gospe dr. Janeza Bleiweisa, je 12. t. m. ob 9³/₄ uri umrla. Pogreb bode danes popoldne ob 3. uri iz Šelenburgove ulice št. 1 (Čitalnično poslopje).

(Slovensko gledišče.) V nedeljo 17. t. m. se bode predstavljala burka s petjem v 3 dejanjih „Favstova kapica“. Burka je jako kratkočasna, tedaj se je nadjati veselega večera.

Razne reči.

— Duhovsko spremembe v ljubljanski škofiji: Č. g. Dovžan iz poreške škofije dobil je duhovnijo Tujnice.

— Zasulo je 10 t. m. na Saksonschem 25 rudarjev. Dozdaj so izkopali 20 trupel.

— Kulturna borba na Nemškem še ni ponehala. 7. t. m. je bila pred sodnijo monastirsko konečna obravnava proti škofu Brinckmannu, prelatu dr. Giese-tu, škofijskemu tajniku in 4 drugim duhovnikom, češ, da so si pred odhodom od vlade „odstavljenega“ škofa prilastili več pisem in drugih reči. Razsodba se bo razglasila danes; državni pravdnik je nasvetoval za škofa 4, za prelata 5, za tajnika 1¹/₃, za druge pa po 1 leto težke ječe.

— Služba vrtnarskega pomagača na vino- in sadjerejski šoli v Slapu poleg Vipave z 250 gld. letne plače in prostim stanovanjem je izpraznjena. Prosilci, ki morajo biti neoženjeni, ter v sadje- zelenjado- in čebeloreji, ter če mogoče, tudi v cvetlicereji izurjeni, naj prošnje s potrebnimi dokazi, če mogoče, osebno izroče vodstvu imenovane šole do 28. t. m.

— Mater ubil je na Dunaju neki Rajmund Huckler, ker mu ni hotela dati denarjev za popivanje in igranje, ter je truplo njeno skrnil pod posteljo. Ko se je oče v soboto z dela vrnil domu in žene ni našel, mu je precej prišlo na misel, da ji je poredni sin kaj naredil, in ko truplo njeno zagleda pod posteljo, se nezavesten zgrudi na tla. Sin se je v petek sam izdal sodniji ter hudodelstvo svoje razodel.

— Sodnijsko obravnavo bo imel v pondeljek g. Ivan Dolinar, odgovorni vrednik „Edinosti“, pri deželni sodniji v Trstu.

— Za davkarja sta imenovana davkarska kontrolorja Franc Modrijan in Rudolf Rotar.

— Volka je vstrelil 2. t. m. v Starem logu na Kočevskem posestnik Jurij Hutter. Tehtal je okoli 60 funtov.

Umri so:

Od 5. do 9. decembra; Jakob Mauer, 62 l., v boln. za rakom. Matija Dermota, čuvaj na gradu, 67 l., za zlatenico. Karol pl. Schrey, c. k. fin. kom., 68 l., za vstriplj. pljuč. Zofija Bergant, 8 m., za škrlatnico. Antonija Göstl, rač. of. vdova, 88 l., za vstriplj. pljuč.

Telegrafične denarne cene 11. decembra.

Papirna renta 60.15 — Srebrna renta 66.60 — 1860letno državno posejilo 108.75 — Bankine akcije 814 — Kreditne akcije 136.10 — London 126.35 — Srebro 116. — — Ces. kr. cekini 5.99 20frankov 10.09¹/₂.

Zahvala in priporočilo.

Pri velikem pogorišču v Logaci so tudi cerkve škodo vtrpele. Cerkvici „St. Crucis“ je zgorel stolp in streha, in zvonova sta padla. Pri farni cerkvi je zgorel stolp, pri cerkvi „St. Joseph“ je pa pogorel stolp, in padli ter so se ubili trije zvonovi.

Cerkve in zvonovi so bili zavarovani pri „Peštanski družbi“, in glavni zastopnik gospod Franc Drenik je vestno skerbel, da smo dobili lepe nove zvonove, in je poravnal vso drugo škodo tako pošteno in coulantno, da zasluži priznanje in toplo zahvalo, katero tedaj javno izrekamo, ter si dovoljujemo prav živo priporočati „Peštansko zavarovalno društvo“ in nje glavnega zastopnika gospod Franc Drenik-a.

V Logacu dne 27. novembra 1876.

Janez Sicherl, Ah. Tollazi,
župan. ključar.

Matej Markič,
župnik. (18—2)

Službo

dobi izurjen mežnar in poljski hlapec o Božiču; izvê se v Kresnicah ustmeno ali pismeno pri g. župniku (pošta Litija). (71—3)